

Tieslietu ministrija

Brīvības bulvāris 36, Rīga, LV-1536; tālr.: 67036801, 67036716, 67036721; fakss: 67210823, 67285575;
e-pasts: pasts@tm.gov.lv; www.tm.gov.lv

Rīgā

31.10.2022 Nr. 1-17/3235

Uz 06.10.2022. Nr. 1-5/260

Latvijas Republikas tiesībsargam

Informācijai:
Iekšlietu ministrijai
Satiksmes ministrijai

Par pārkāpumu, kas fiksēti ar tehniskajiem līdzekļiem, procesuālo izskatīšanas kārtību

Tieslietu ministrijā saņemta Latvijas Republikas tiesībsarga 2022. gada 6. oktobra vēstule Nr. 1-5/260, kurā lūgts sniegt viedokli:

a) vai lietu kategorijās, kad pārkāpums fiksēts ar tehniskajiem līdzekļiem, neapturot transportlīdzekli, būtu iespējams ieviest citādu procesuālo izskatīšanas kārtību un saīsināt lietu izskatīšanas termiņus, lai persona par izdarīto pārkāpumu tiktu informēta savlaicīgāk;

b) par pašreizējā naudas soda apmēra samērīgumu gadījumos, kad persona tiek sodīta par tāda transportlīdzekļa izmantošanu ceļu satiksmē, par kuru nav veikta tā īpašnieka civiltiesiskās atbildības obligātā apdrošināšana vai nav veikta valsts tehniskā apskate;

c) par Administratīvās atbildības likuma (turpmāk – AAL) 22. un 26. pantu, proti, kā katrs no administratīvā soda piemērošanas noteikumiem ir nošķirams un kādos gadījumos amatpersona būtu tiesīga piemērot administratīvo sodu par atsevišķu ilgstošu administratīvo pārkāpumu.

1. Administratīvā soda piemērošana par vairākiem administratīvajiem pārkāpumiem (AAL 22. pants)

Saskaņā ar AAL 22. panta pirmo daļu¹, ja viena persona izdarījusi divus vai vairākus administratīvos pārkāpumus, administratīvo sodu piemēro par katru pārkāpumu atsevišķi.

AAL 22. panta pirmā daļa risina jautājumu par soda piemērošanu gadījumos, kad persona ir izdarījusi vairākus administratīvos pārkāpumus. Risinājums ir ļoti vienkāršs, proti, ja viena persona ir izdarījusi divus vai vairākus administratīvos pārkāpumus, administratīvo sodu piemēro par katru pārkāpumu atsevišķi. Tādējādi administratīvo pārkāpumu tiesībās pastāv princips: viens pārkāpums – viens sods. Tas nodrošina privātpersonām vienkārši saprotamu sistēmu un paredzamu

¹ Līdzīgs regulējums bija ietverts arī Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 35. panta pirmajā daļā: "Ja viena persona ir izdarījusi divus vai vairākus administratīvos pārkāpumus, administratīvais sods tiek uzlikts par katru pārkāpumu atsevišķi."

amatpersonu rīcību sodu piemērošanā par vairākiem pārkāpumiem.² Ja persona vienlaikus izdara vairākus pārkāpumus, galīgais sods ir lielāks nekā tad, ja izdarīts tikai viens pārkāpums. Šādā veidā tiek panākts taisnīgāks gala rezultāts.³

AAL vairs neparedz tādu regulējumu, kāds bija ietverts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 35. panta otrajā daļā: "Ja persona ir izdarījusi vairākus administratīvos pārkāpumus, kas konstatēti vienlaicīgi, un tos izskata viena un tā pati institūcija (amatpersona), administratīvais sods tiek uzlikts tās sankcijas ietvaros, kura ir paredzēta par smagāko pārkāpumu. Šajā gadījumā pamatsodam var pievienot kādu no papildsodiem, kuri ir paredzēti pantos, kas nosaka atbildību par jebkuru no izdarītajiem pārkāpumiem." Šī norma paredzēja, ka soda apmērs var atšķirties atkarībā no piekritīgās institūcijas un tā, vai pārkāpumi tiek konstatēti vienlaikus. Šāds noteikums radīja nepamatoti atšķirīgus soda piemērošanas noteikumus – nav saprātīga iemesla, kādēļ soda apmēram vajadzētu būt mazākam situācijā, kad pārkāpuma izskatīšana ir piekritīga vienai institūcijai, bet lielākam – ja pārkāpumu izskatīšana ir piekritīga atšķirīgām institūcijām.⁴ Soda noteikšana par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem ir pazīstama krimināltiesībās, taču Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 35. panta otrajā daļā soda noteikšana par vairākiem administratīvajiem pārkāpumiem bija izteikta pavisam atšķirīgā formā. Atzīstot, ka šis regulējums tikai daļēji iemieso jēgu, kāpēc pastāv soda iekļaušanas institūts, un rada nepamatoti atšķirīgu attieksmi pret personu atkarībā no iestādes, kura izskata administratīvā pārkāpuma lietu (kam nav tieša sakara ar pārkāpuma raksturu), kā arī nevajadzīgi sarežģī soda noteikšanu, šāda kārtība AAL vairs nav paredzēta.⁵

Neskarot iepriekš minētos argumentus, šāda veida regulējums tāpat nebūtu izmantojams gadījumos, kad pārkāpumus fiksē ar tehniskajiem līdzekļiem, neapturot transportlīdzekli. Kā to liecina piemērošanas prakse, tipiskos gadījumos tiek atzīts, ka pārkāpumi nav konstatēti vienlaicīgi.⁶ Līdz ar to pat saskaņā ar Latvijas Administratīvā pārkāpuma kodeksa 35. panta pirmo daļu administratīvo sodu piemēro par katru fiksēto pārkāpumu atsevišķi.

AAL 22. panta otrā daļa attiecas uz soda piemērošanu administratīvo pārkāpumu ideālās kopības gadījumos: ja ar vienu un to pašu darbību izdarīti vairāki administratīvie pārkāpumi, administratīvo sodu piemēro par katru pārkāpumu. AAL skaidrojumos minēts piemērs, ka sods ir jāpiemēro par katru pārkāpumu atsevišķi arī tad, ja transportlīdzekļa vadītājs pārsniedz noteikto maksimālo braukšanas ātrumu, braukšanas laikā lieto mobilo telefonu, nelieto drošības jostu un ir alkohola reibumā. Transportlīdzekļa vadītājs ir vienlaikus (t. i., ar vienu un to pašu darbību) pārkāpis noteikto maksimālo braukšanas ātrumu, attiecīgajā brīdī bijis alkohola reibumā, lietojis mobilo telefonu un nav lietojis drošības jostu. Šādā gadījumā sodu savstarpēja iekļaušana, piemērojot sodu tikai par smagāko izdarīto pārkāpumu, nav samērīga. Tas radītu administratīvo pārkāpumu izdarītājam nepamatoti izdevīgāku situāciju, salīdzinot ar personu, kura izdarījusi tikai vienu pārkāpumu.⁷

² Smiltēna A. 4. nodaļa. Administratīvā soda piemērošana. Skaidrojumi. Grām.: Administratīvo pārkāpumu tiesības. Administratīvās atbildības likuma skaidrojumi. Sagatavojis autoru kolektīvs. E. Danovska un G. Kūtra zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020, 138. lpp.

³ Likumprojekta "Administratīvo pārkāpumu procesa likums" (Nr. [1160/Lp11](#)) anotācija.

⁴ Danovskis E. Administratīvās atbildības likuma pamatnoteikumu svarīgākās nostādnes. *Jurista Vārds*, 17.12.2019., Nr. 50/51/52, 27. lpp.

⁵ Smiltēna A. Svarīgākie administratīvās atbildības reformas elementi. *Jurista Vārds*, 17.12.2019., Nr. 50/51/52, 12. lpp.

⁶ Sk., piem.: Zemgales rajona tiesas 2021. gada 26. februāra spriedums lietā Nr. 1A73032020; Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2021. gada 16. augusta spriedums lietā Nr. 1A68049620.

⁷ Smiltēna A. 4. nodaļa. Administratīvā soda piemērošana. Skaidrojumi. Grām.: Administratīvo pārkāpumu tiesības. Administratīvās atbildības likuma skaidrojumi. Sagatavojis autoru kolektīvs. E. Danovska un G. Kūtra zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020, 138.-139. lpp.

2. Administratīvā sodīšana atsevišķa ilgstoša administratīvā pārkāpuma gadījumā (AAL 26. pants)

AAL 26. panta pirmā daļa⁸ noteic: "Atsevišķs ilgstošs administratīvais pārkāpums ir nepārtraukta viena administratīvā pārkāpuma realizēšana (darbība vai bezdarbība), kas saistīta ar tai sekojošu ilgstošu likumā noteikto pienākumu neizpildīšanu. Atsevišķs ilgstošs administratīvais pārkāpums ir uzskatāms par pabeigtu ar administratīvā soda piemērošanas brīdi."

Juridiskajā literatūrā norādīts, ka AAL 26. panta pirmajā daļā ietvertā ilgstoša administratīvā pārkāpuma definīcija izšķir divus elementus: 1) viena administratīvā pārkāpuma realizēšana, proti, darbība vai bezdarbība attiecas uz vienu administratīvā pārkāpuma sastāvu; 2) darbība vai bezdarbība saistīta ar tai sekojošu ilgstošu likumā noteikto pienākumu neizpildīšanu, proti, likumā noteiktā pienākuma nepildīšana ir ilgstoša un nepārtraukta.⁹ Šāds skaidrojums ir atzīts arī tiesu praksē.¹⁰

Tomēr, līdzīgi kā krimināltiesībās, minētā atsevišķa ilgstoša administratīvā pārkāpuma legāldefinīcija nav piemērojama vien gramatiski, it īpaši, vērtējot otrā iepriekš minētā elementa esību.¹¹ Ilgstoša administratīvā pārkāpuma noteicošā pazīme ir tā, ka viens administratīvais pārkāpums tiek realizēts ilgstoši, t. i., nepārtraukti noteiktu laika periodu.¹² Tādi pārkāpumi kā, piemēram, transportlīdzekļa vadīšana alkohola reibumā, transportlīdzekļa vadīšana, ja nav atbilstošas kategorijas transportlīdzekļa vadīšanas tiesību, kā arī transportlīdzekļa izmantošana ceļu satiksmē, par kuru nav veikta tā īpašnieka civiltiesiskās atbildības obligātā apdrošināšana, ir tipiski ilgstoši administratīvie pārkāpumi. Jau sākot daļību ceļu satiksmē, persona ir izdarījusi šāda veida pārkāpumu, un pārkāpumu tā izdara visu laiku, kamēr vien persona turpina attiecīgo rīcību vai iestājas cits nosacījums, kas pārtrauc pārkāpumu. Līdz ar to, piemērojot administratīvo atbildību par šādiem pārkāpumiem, ir svarīgi konstatēt, kad pārkāpums ir uzskatāms par pabeigtu.

AAL 26. panta pirmajā daļā noteikts, ka atsevišķs ilgstošs administratīvais pārkāpums ir uzskatāms par pabeigtu ar administratīvā soda piemērošanas brīdi. Vispārīgi ilgstošs administratīvais pārkāpums var tikt pārtraukts: 1) tad, kad persona to apzināti pārtrauc (piemēram, iesniedz likumā noteikto informāciju, pārtrauc piedalīties ceļu satiksmē), vai 2) neatkarīgi no personas gribas (piemēram, policija pārtrauc pārkāpumu un piemēro administratīvo sodu).¹³ Līdz ar to atkarībā no pārkāpuma rakstura un konkrētās situācijas ilgstošs administratīvais pārkāpums var tikt pabeigts arī citos gadījumos.

AAL 26. panta otrā daļa noteic: "Ja par administratīvo pārkāpumu ir piemērots administratīvais sods, taču administratīvais pārkāpums turpinās un netiek pārtraukts, administratīvo sodu par administratīvā pārkāpuma turpināšanu piemēro pēc tam, kad ir pagājis saprātīgs laiks administratīvā pārkāpuma pārtraukšanai."

Šīs normas sagatavošanas materiālos ir atrodams plašs regulējuma piemērošanas skaidrojums: "Likumprojekts paredz atkārtotas administratīvās sodīšanas ilgstoša administratīvā pārkāpuma gadījumā iespēju. Tas paredzēs, ka personu var atkārtoti sodīt, ja tā nepilda savu

⁸ Līdzīgi Krimināllikuma 23. panta ceturtajā daļā ir skaidrots atsevišķs ilgstošs noziedzīgs nodarījums: "Atsevišķs ilgstošs noziedzīgs nodarījums ir nepārtraukta viena noziedzīga nodarījuma sastāva realizēšana (darbība vai bezdarbība), kas saistīta ar tai sekojošu ilgstošu to pienākumu neizpildīšanu, kurus likums ar kriminālvajāšanas piedraudējumu uzlicis vainīgajai personai."

⁹ Smiltēna A. 4. nodaļa. Administratīvā soda piemērošana. Skaidrojumi. Grām.: Administratīvo pārkāpumu tiesības. Administratīvās atbildības likuma skaidrojumi. Sagatavojis autoru kolektīvs. E. Danovska un G. Kūtra zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020, 139. lpp.

¹⁰ Sk., piemēram, Latgales apgabaltiesas 2022. gada 20. jūlija sprieduma lietā Nr. 1A26005620 9.1. punktu.

¹¹ Sal.: Leja M. Krimināltiesību aktuālie jautājumi un to risinājumi Latvijā, Austrijā, Šveicē, Vācijā. Noziedzīga nodarījuma uzbūve; cēloņsakarība; vaina; krimināltiesību normu interpretācija un spēks laikā. I daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2019, 774.-776. lpp.

¹² Turpat, 776.-777. lpp.

¹³ Sk. arī Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009. gada 2. marta sprieduma lietā Nr. SKA-6/2009 13. punktu.

tiesisko pienākumu – pārtraukt administratīvo pārkāpumu. Pamatkritēriji, lai personai tiktu piemērota atkārtota administratīvā sodīšana ilgstoša administratīvā pārkāpuma gadījumā ir 1) sākotnējā soda piemērošana, 2) personas informatīva brīdināšana par pienākumu pārtraukt (novērst) pārkāpumu saprātīgā laikā, 3) personas bezdarbība, kas izpaužas kā ar likumu noteiktā pienākuma neizpilde. Jēdziens "saprātīgs laiks" ir interpretējams atbilstoši katras nozares normatīvajam regulējumam un specifikai. Amatpersonai, piemērojot administratīvo atbildību, ir jānosaka laika periods, kura ietvaros personai netraucēti tiek dota iespēja pārtraukt administratīvo pārkāpumu un novērst ilgstošā pārkāpuma radītās sekas un apdraudējumu. Piemēram, par nekustamajam īpašumam piegulošas teritorijas neuzturēšanu pienācīgā kārtībā sodu varētu piemērot tik ilgi, līdz teritorija tiek savesta tādā kārtībā, kādu nosaka attiecināmie normatīvie akti. Katru nākamo sodu var piemērot pēc tam, kad ir notecējis saprātīgs laiks, kurā var, piemēram, atbrīvot teritoriju no sadzīves atkritumiem vai nopļaut zāli."¹⁴

AAL 26. panta otrās daļas mērķis ir mazināt likumpārkāpumu ļaunprātīgu turpināšanu. Dubultās sodīšanas nepieļaujamības (*ne bis in idem*) princips noteic, ka par vienu un to pašu pārkāpumu nevar piemērot sodu divreiz. Tomēr šis princips netiek pārkāpts, ja sodu piemēro par diviem viens otram sekojošiem administratīvajiem pārkāpumiem. AAL noteikts, ka atsevišķs ilgstošs administratīvais pārkāpums ir uzskatāms par pabeigtu ar administratīvā soda piemērošanas brīdi. Tādējādi, ja viens pēc otra tiek secīgi izdarīti vairāki ilgstoši administratīvie pārkāpumi, sodu var piemērot par katru no tiem. Tomēr jāuzsver, ka administratīvā soda piemērošana atbilstoši AAL mērķim ir galējais valsts pārvaldes reaģēšanas līdzeklis attiecībā uz izdarīto likumpārkāpumu.¹⁵

Pieņemot lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā, ja nepieciešams, amatpersona informē pie atbildības saucamo personu par saprātīgu termiņu pārkāpuma pārtraukšanai (AAL 156. pants). Parasti šādu informāciju vajadzētu ietvert lēmumā par soda piemērošanu. Taču, ja amatpersona neinformē par minēto termiņu, tas tomēr nebūtu uzskatāms par absolūtu šķērslī, lai pēc saprātīga laika nevarētu piemērot sodu, ja persona joprojām nepārtrauc pārkāpumu.

3. Viens vai vairāki administratīvie pārkāpumi

Ceļu satiksmes likuma 71. panta pirmajā daļā ir noteikta administratīvā atbildība par tāda transportlīdzekļa izmantošanu ceļu satiksmē, kuram noteiktajā termiņā nav veikta valsts tehniskā apskate. Savukārt šā panta otrajā daļā ir noteikta administratīvā atbildība par "tāda transportlīdzekļa izmantošanu ceļu satiksmē, par kuru nav veikta tā īpašnieka civiltiesiskās atbildības obligātā apdrošināšana".

Ja šādi pārkāpumi ir fiksēti vairākas reizes salīdzinoši īsā laika periodā, tas rada jautājumu, vai konkrētajā gadījumā ir izdarīts viens administratīvais pārkāpums vai tomēr vairāki administratīvie pārkāpumi. Personai, kura veic administratīvā pārkāpuma procesu, ir pienākums izvērtēt un pierādīt, ka šādā situācijā ir izdarīti vairāki administratīvie pārkāpumi.

Tiesu praksē pamatoti konstatēts, ka īpašnieka civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas neesība pati par sevi nav administratīvās atbildības pamats. Lai varētu piemērot Ceļu satiksmes likuma 71. panta otrajā daļā noteikto administratīvo atbildību, nepieciešams konstatēt "transportlīdzekļa izmantošanu ceļu satiksmē" (citiem vārdiem, to, ka "transportlīdzeklis tiek lietots un piedalās ceļu satiksmē").¹⁶ Līdzīgs secinājums attiecināms arī uz Ceļu satiksmes likuma 71. panta pirmajā daļā minēto pārkāpumu.

Tomēr tā kā pārkāpums pēc sava rakstura ir ilgstošs (tiek realizēts visu laiku, kamēr persona piedalās ceļu satiksmē), katrā konkrētā gadījumā nepieciešams konstatēt, kad administratīvais pārkāpums ir pabeigts. Vienkāršoti sakot, pārkāpums tiek uzsākts līdz ar transportlīdzekļa

¹⁴ Likumprojekta "Administratīvo pārkāpumu procesa likums" (Nr. [1160/Lp11](#)) anotācija.

¹⁵ Smiltēna A. 4. nodaļa. Administratīvā soda piemērošana. Skaidrojumi. Grām.: Administratīvo pārkāpumu tiesības. Administratīvās atbildības likuma skaidrojumi. Sagatavojis autoru kolektīvs. E. Danovska un G. Kūtra zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020, 140. lpp.

¹⁶ Sk., piemēram, Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2021. gada 16. augusta spriedumu lietā Nr. 1A68049620.

izmantošanu ceļu satiksmē un beidzas brīdī, kad transportlīdzeklis vairs netiek izmantots ceļu satiksmē. Piemēram, pārkāpums ir uzskatāms par pabeigtu, ja personas prettiesiskās darbības tiek pārtrauktas no personas gribas neatkarīgu iemeslu dēļ, tostarp gadījumā, ja policijas darbinieks aptur transportlīdzekli vai ir izraisīts ceļu satiksmes negadījums.¹⁷

Tiesu praksē atrodami secinājumi, ka piedalīšanās ceļu satiksmē bez īpašnieka civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas ir "pabeigtības raksturs katru reizi, kad transportlīdzeklis piedalās ceļu satiksmē" bez šīs apdrošināšanas. Katru reizi, kad transportlīdzekļa vadītājs nolemj piedalīties ceļu satiksmē un vada transportlīdzekli, par kuru nav veikta tā īpašnieka civiltiesiskās atbildības obligātā apdrošināšana, tiek pārkāptas Ceļu satiksmes likuma 18. panta 2. punkta prasības. Nozīme tiek piešķirta tam, ka pārkāpumi fiksēti atšķirīgā laikā un vietā vai atšķirīgos apstākļos.¹⁸

Pārkāpuma fiksēšanas laikam un vietai var būt nozīme, tomēr tie nav vienīgie un ne vienmēr ir izšķirošie kritēriji, lai konstatētu, ka konkrētajā gadījumā ir izdarīti vairāki pārkāpumi. Piemēram, pārkāpumu teorētiski var fiksēt ik pēc dažām minūtēm daudzas reizes, tomēr tas vien nepamato, ka transportlīdzekļa izmantošana ceļu satiksmē šajā laikā ir sākta no jauna vai citādi mainījies personas dalība ceļu satiksmē.

Īslaicīgi pārtraukumi, ja personas motivācija nav mainījies, nepārtrauc pārkāpuma vienotību. Piemēram, īslaicīga apstāšanās, kas saistīta ar degvielas uzpildi, nesadala braucienu vairākos patstāvīgos pārkāpumus.¹⁹ Pat ilgāki brauciena pārtraukumi ne vienmēr liecina, ka pārkāpums ir pārtraukts, it īpaši tad, ja tādi pārtraukumi ir iepriekš plānoti vai sagaidāmi (piemēram, pārkāpumu nepārtrauc vairāku stundu ilgā restorāna apmeklējums).²⁰

Viens no apstākļiem, kas acīmredzami pārtrauc pārkāpumu, ir administratīvā soda piemērošana (AAL 26. panta pirmā daļa). Līdzīgi arī krimināltiesībās ir atzīts, ka notiesājošs spriedums par ilgstošu noziedzīgu nodarījumu to pārtrauc un prettiesiskā stāvokļa turpināšana pēc šī sprieduma ir jauns atsevišķs ilgstošs noziedzīgs nodarījums vismaz tad, ja nodoms saglabāt šo stāvokli pieņemts no jauna.²¹

Vēl viens apstāklis, kas var liecināt par jaunu pārkāpumu, ir jauna un patstāvīga pienākuma rašanās. Piemēram, ja personai ir pienākums katru gadu iesniegt iestādei noteiktu informāciju, tad pastāv viedoklis, ka persona izdara vairākus ilgstošus administratīvus pārkāpumus, ja informāciju neiesniedz vairākus gadus pēc kārtas. Pretēja situācija veidojas, ja tiesiskais pienākums ir juridiski nedalāms un vienots.²² Šādā situācijā pienākuma vērtējums nedrīkstētu būt formāls (gramatiski interpretēts), svarīgi konstatēt, vai tiešām tas ir jauns pienākums un objektīvs vērotājs to neuztvertu kā vienotu, nedalāmu pienākumu.

Ceļu satiksmes likuma 25. panta otrā daļa noteic, ka transportlīdzekļa vadītājam pirms izbraukšanas citastarp jāpārbauda, vai ir veikta transportlīdzekļa īpašnieka civiltiesiskās atbildības

¹⁷ Sk.: Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2015. gada 14. janvāra sprieduma lietā Nr. 129112514 7.16. punkts.; Leja M. Krimināltiesību aktuālie jautājumi un to risinājumi Latvijā, Austrijā, Šveicē, Vācijā. Noziedzīga nodarījuma uzbūve; cēloņsakarība; vaina; krimināltiesību normu interpretācija un spēks laikā. I daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2019, 795.-796. lpp.

¹⁸ Sk.: Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2021. gada 16. augusta spriedums lietā Nr. 1A68049620; Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2021. gada 14. aprīļa spriedums lietā Nr. 1A68044720; Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2021. gada 14. aprīļa spriedums lietā Nr. 1A68044820; Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2021. gada 1. februāra spriedums lietā Nr. 1A68049320; Zemgales rajona tiesas 2021. gada 26. februāra spriedums lietā Nr. 1A73031720; Zemgales rajona tiesas 2021. gada 26. februāra spriedums lietā Nr. 1A73032020; Zemgales rajona tiesas 2021. gada 26. februāra spriedums lietā Nr. 1A73031920; Zemgales rajona tiesas 2021. gada 29. janvāra sprieduma lietā Nr. 1A73030620.

¹⁹ Sal.: Leja M. Krimināltiesību aktuālie jautājumi un to risinājumi Latvijā, Austrijā, Šveicē, Vācijā. Noziedzīga nodarījuma uzbūve; cēloņsakarība; vaina; krimināltiesību normu interpretācija un spēks laikā. I daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2019, 793. lpp.

²⁰ Turpat, 794. lpp.

²¹ Turpat, 798. lpp.

²² Smiltēna A. 4. nodaļa. Administratīvā soda piemērošana. Skaidrojumi. Grām.: Administratīvo pārkāpumu tiesības. Administratīvās atbildības likuma skaidrojumi. Sagatavojis autoru kolektīvs. E. Danovska un G. Kūtra zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020, 139.-140. lpp.

obligātā apdrošināšana. Pirmkārt, šāds pienākums tieši attiecas tikai uz transportlīdzekļa vadītāju, nevis uz transportlīdzekļa īpašnieku (kam arī var piemērot Ceļu satiksmes likuma 71. panta otrajā daļā noteikto administratīvo atbildību). Otrkārt, minētajā likuma vienībā lietotie vārdi "pirms izbraukšanas" interpretēji atbilstoši normas jēgai un mērķim (ne katra apstāšanās rada jaunu šādu pienākumu).

Juridiskā nozīmē vienu administratīvo pārkāpumu veido arī turpināts administratīvais pārkāpums. Praksē jautājums par turpinātu administratīvu pārkāpumu esību ir diskutabls. No vienas puses, tie netiek atzīti, kā pamatojumu minot to, ka likums (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss un attiecīgi šobrīd AAL) tiešā tekstā neparedz turpinātus administratīvos pārkāpumus.²³ No otras puses, dažkārt tiesu praksē sastopamas atsauces uz turpinātiem administratīvajiem pārkāpumiem²⁴, kā arī šāds institūts sodu tiesībās kopumā ir pazīstams. Arī šobrīd AAL esošais princips – sodu piemēro par katru pārkāpumu atsevišķi – nav šķērslis turpināta administratīva pārkāpuma institūta esībai. Turpināts administratīvs pārkāpums, tāpat kā ilgstošs administratīvs pārkāpums, ir uzskatāms par vienu administratīvu pārkāpumu. Tam, ka likumā nav minēti turpināti administratīvi pārkāpumi, nav izšķirošas nozīmes. Tas ir piemērošanas jautājums, kas vērtējams, nošķirot vienu atsevišķu administratīvu pārkāpumu no vairākiem administratīviem pārkāpumiem.

Krimināllikuma 23. panta trešajā daļā ir noteikts, ka atsevišķu turpinātu noziedzīgu nodarījumu veido vairākas savstarpēji saistītas tādas pašas noziedzīgas darbības, kas vērstas uz kopēju mērķi, ja tās aptver vainīgās personas vienots nodoms, tāpēc savā kopumā tās veido vienu noziedzīgu nodarījumu. Līdzīgu pieeju ir iespējams izmantot arī administratīvo pārkāpumu tiesībās.

4. Administratīvā pārkāpuma procesu nepieļaujošie apstākļi (AAL 119. panta pirmās daļas 7. punkts)

Saskaņā ar AAL 119. panta pirmās daļas 7. punktu administratīvā pārkāpuma procesu nedrīkst uzsākt, bet uzsāktais process jāizbeidz, ja par to pašu faktu attiecībā uz personu, kuru sauc pie administratīvās atbildības, jau ir kompetentās amatpersonas lēmums par administratīvā soda piemērošanu (izņemot gadījumus, kad ir beidzies saprātīgs termiņš pārkāpuma pārtraukšanai un tas nav pārtraukts) vai ir stājies spēkā lēmums par administratīvā pārkāpuma procesa izbeigšanu. Šis regulējums paredzēts, lai nodrošinātu, ka netiek pārkāpts dubultās sodīšanas nepieļaujamības (*ne bis in idem*) princips.

Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 7. protokola 4. pants noteic, ka nevienam nedrīkst no jauna tiesāt vai sodīt kriminālprocesā tās pašas valsts jurisdikcijā par noziegumu, par kuru viņš jau ir ticis galīgi attaisnots vai notiesāts saskaņā ar šīs valsts likumu un soda izciešanas noteikumiem. Minētais pants aizliedz atkārtot kriminālprocesu (šīs konvencijas izpratnē), kas ir pabeigts ar "galīgu" lēmumu. Proti, ir aizliegts jauns process, ja pirmais process jau ir kļuvis galīgs brīdī, kad tiek uzsākts nākamais process.²⁵ Par galīgu var uzskatīt tādu lēmumu, pirms kura ir veikta lietas izskatīšana pēc būtības.²⁶ Šī dubultās sodīšanas nepieļaujamības principa izpratne attiecas arī uz administratīvā pārkāpuma procesu Latvijas tiesību sistēmā.

Ilgstošs administratīvais pārkāpums ir viens administratīvais pārkāpums. Līdz ar to vēl viens process par šādu pārkāpumu, kad jau ir kompetentās amatpersonas lēmums par

²³ Sk., piem.: Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2019. gada 18. jūnija spriedums lietā Nr. 1A33025918; Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2020. gada 15. oktobra spriedums lietā Nr. 1A30030820.

²⁴ Sk., piem.: Administratīvās apgabaltiesas 2011. gada 31. oktobra sprieduma lietā Nr. A42684409 10. punkts; Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2021. gada 1. februāra spriedums lietā Nr. 1A68049320.

²⁵ Guide on Article 4 of Protocol No. 7 to the European Convention on Human Rights. Right not to be tried or punished twice. Council of Europe, 30.04.2022, p. 15-16.

²⁶ Eiropas Savienības Tiesas 2016. gada 29. jūnija sprieduma lietā C-486/14 48. punkts.

administratīvā soda piemērošanu (izņemot gadījumus, kad ir beidzies saprātīgs termiņš pārkāpuma pārtraukšanai un tas nav pārtraukts), ir pretrunā AAL 119. panta pirmās daļas 7. punktam.

Krimināltiesībās ir atzīts, ka notiesājošs spriedums par daļu no ilgstoša noziedzīga nodarījuma ir šķērslis personas sodīšanai no jauna, ja pēc sprieduma atklāts, ka iztiesātais ilgstošais noziedzīgais nodarījums aptvēris plašāku laika posma, nekā tas konstatēts iepriekš taisītajā spriedumā. Šādā gadījumā otrreizēja kriminālvajāšana un sodīšana par šo vēlāk atklāto ilgstošā noziedzīgā nodarījuma daļu nav pieļaujama, jo tas būtu *ne bis in idem* principa pārkāpums.²⁷ Līdzīgi secinājumi attiecināmi arī uz administratīvā pārkāpuma procesu. Pat tad, ja vēlāk konstatē, ka personas prettiesiskā rīcība ir turpinājusies ilgāk, nekā tas konstatēts lēmumā par soda piemērošanu, par vienu ilgstošu administratīvu pārkāpumu nav pieļaujams uzsākt vēl jaunu administratīvā pārkāpuma procesu.

Sarežģītāks jautājums ir saistībā ar turpinātiem pārkāpumiem. Jauna procesa nepieļaujamība skaidri atzīstama vien tad, ja jau pirmajā lēmumā sods piemērots par turpinātu pārkāpumu. Citos gadījumos jauna procesa esība netiek uzskatīta par neatbilstošu dubultās sodīšanas nepieļaujamības principam.²⁸

5. Pārkāpuma fiksēšana ar tehniskiem līdzekļiem (AAL 19. nodaļa)

Saskaņā ar AAL 161. panta trešo daļu par šajā nodaļā minētajiem pārkāpumiem personai piemēro attiecīgajam pārkāpumam noteikto minimālo naudas sodu. Tas attiecas arī uz pārkāpumiem, kas fiksēti ar tehniskajiem līdzekļiem, neapurot transportlīdzekli (AAL 162. panta pirmā daļa).

Minētais izņēmums ir saistīts ar AAL 19. nodaļā regulētā procesa īpatnībām. Tā kā šajās lietu kategorijās persona, kura izdarījusi pārkāpumu, netiek noskaidrota izmeklēšanas ceļā, tad, nosakot sodu, netiek ņemti vērā nekādi papildu apstākļi, kas tiek izvērtēti, nosakot sodu parastajā administratīvā pārkāpuma procesā (piemēram, pārkāpēja personība, mantiskais stāvoklis, atbildību pastiprinoši un mīkstinoši apstākļi). Lai novērstu risku, ka administratīvā pārkāpuma procesa efektivitātes mērķa sasniegšana noved pie neproporcionāla un netaisnīga soda apmēra, likumdevējs noteicis, ka šajās lietu kategorijās piemērojams minimālais likumā noteiktais naudas soda apmērs par attiecīgo pārkāpumu.²⁹

Vienlaikus minētā procesa norise ierobežo amatpersonas iespējas izvērtēt, vai nākamie pārkāpumi, kas fiksēti ar tehniskajiem līdzekļiem, patiešām ir jauni administratīvie pārkāpumi. Bez šāda izvērtējuma persona var tikt vairākas reizes sodīta par vienu un to pašu administratīvo pārkāpumu. Nav svarīgi, cik bieži ir fiksēts pārkāpums, bet gan, vai fiksētais pārkāpums ir atsevišķs administratīvais pārkāpums.

Šādā procesā atskaites punkts viena vai vairāku administratīvo pārkāpumu norobežošanai varētu būt brīdis, kad pārkāpums ir pārtraukts, proti, fiksēts un lēmums par sodu ir paziņots personai. Taču, ja automātiski tiek uzskatīts, ka katrs fiksētais pārkāpums ir jauns administratīvais pārkāpums, pastāv pamatotas šaubas, vai šāda pieeja visos gadījumos būtu atzīstama par tiesisku.

Administratīvā pārkāpuma procesu par AAL 19. nodaļā minētajiem pārkāpumiem veic saskaņā ar šajā likumā noteikto, ja vien šajā nodaļā nav noteikts citādi (AAL 161. panta pirmā daļa). Tas nozīmē, ka ir jāievēro arī vispārīgais procesuālo termiņu regulējums, tostarp

²⁷ Leja M. Krimināltiesību aktuālie jautājumi un to risinājumi Latvijā, Austrijā, Šveicē, Vācijā. Noziedzīga nodarījuma uzbūve; cēloņsakarība; vaina; krimināltiesību normu interpretācija un spēks laikā. I daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2019, 803. lpp.

²⁸ Sal.: Leja M. Krimināltiesību aktuālie jautājumi un to risinājumi Latvijā, Austrijā, Šveicē, Vācijā. Noziedzīga nodarījuma uzbūve; cēloņsakarība; vaina; krimināltiesību normu interpretācija un spēks laikā. I daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2019, 838.-841. lpp.

²⁹ Smiltēna A. 19. nodaļa. Administratīvā pārkāpuma procesa īpatnības atsevišķās lietu kategorijās. Skaidrojumi. Grām.: Administratīvo pārkāpumu tiesības. Administratīvās atbildības likuma skaidrojumi. Sagatavojis autoru kolektīvs. E. Danovska un G. Kūtra zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020, 434. lpp.

administratīvā pārkāpuma procesa uzsākšanas termiņš, lēmuma pieņemšanas termiņš un tā paziņošanas termiņš.

Tomēr, pirmkārt, AAL noteic pienākumu amatpersonai rīkoties pēc iespējas ātrāk, resp., ievērot procesuālās ekonomijas principu (nodrošināt administratīvā pārkāpuma procesa mērķa sasniegšanu pēc iespējas ātrāk un ekonomiskāk). Citiem vārdiem sakot, ikviena procesuālā darbība veicama saprātīgā termiņā, proti, bez neattaisnotas novilcināšanas. AAL pamatā noteic maksimāli pieļaujamus termiņus. Taču tas nenozīmē, ka amatpersona vienmēr būs rīkojusies atbilstoši, ja vien būs ievērojusi šos maksimālos termiņus. Katra procesuālā darbība ir jāizdara bez neattaisnotas kavēšanās. Ne vienmēr konkrētā procesa apstākļi ir tādi, lai būtu nepieciešams izmantot visu AAL noteikto laiku. Amatpersonai jebkurā mirklī jābūt gatavai pamatot, kādi objektīvi apstākļi ļauj procesuālo darbību turpināt.³⁰

Otrkārt, tas, ka pārkāpumu fiksē ar tehniskajiem līdzekļiem, nenozīmē, ka amatpersonas loma procesā ir nenozīmīga. AAL šobrīd nepieļauj par pārkāpumiem, kuri fiksēti ar tehniskajiem līdzekļiem, neapturot transportlīdzekli, lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā pieņemt, balstoties tikai uz automātisku datu apstrādi. Tas nozīmē, ka šādā administratīvā pārkāpuma procesā joprojām ir nepieciešama būtiska amatpersonas līdzdalība, proti, tai ir atbilstoša kompetence un spēja pieņemt lēmumu, izvērtējot visas procesā nozīmīgās ziņas.³¹ Amatpersonai ir jāpārlicinās ne tikai par ziņu, kas iegūtas ar tehniskajiem līdzekļiem, attiecināmību, pieļaujamību un ticamību, bet arī, piemēram, jāpārbauda, vai tiks ievērots dubultās sodīšanas nepieļaujamības princips, tostarp vairāku fiksētu pārkāpumu gadījumā jāvērtē, vai tie patiešām ir vairāki administratīvi pārkāpumi.

Ievērojot minēto, administratīvā pārkāpuma procesā par pārkāpumiem, kas fiksēti ar tehniskajiem līdzekļiem, nav nepieciešams noteikt īpašus procesuālos termiņus. Tā kā administratīvā pārkāpuma procesu par Ceļu satiksmes likuma 71. panta pirmajā un otrajā daļā minētajiem pārkāpumiem pamatā veic Valsts policija, ir iespējams izstrādāt ieteikumus vai citādi organizēt iestādes darbu, lai šajos gadījumos lēmumus pieņemtu un paziņotu personai iespējami ātri.

Vienlaikus informējam, ka likumprojekta "Grozījumi Administratīvās atbildības likumā" (21-TA-183) saskaņošanas laikā Iekšlietu ministrija saistībā ar pārkāpumiem, kuri fiksēti ar tehniskajiem līdzekļiem, neapturot transportlīdzekli, ir izteikusi priekšlikumu papildināt likumprojektu ar iespēju pieņemt lēmumu par administratīvā pārkāpuma procesa uzsākšanu un soda piemērošanu, balstoties tikai uz automātisku datu apstrādi. Tieslietu ministrijas ieskatā šāds priekšlikums konceptuāli ir atbalstāms. Pilnībā automatizēti lēmumi varētu būt līdzeklis, kā paātrināt un citādi efektīvizēt administratīvā pārkāpuma procesu.

6. Administratīvā soda mērķis un samērīgums

AAL mērķis ir panākt tiesisko attiecību taisnīgu noregulēšanu (AAL 1. pants). Viens no instrumentiem, lai sasniegtu šo mērķi, ir administratīvais sods. Saskaņā ar AAL 13. pantu administratīvais sods ir ietekmēšanas līdzeklis, kas tiek piemērots administratīvo pārkāpumu izdarījušajai personai, lai aizsargātu sabiedrisko kārtību, atjaunotu taisnīgumu, sodītu par izdarīto pārkāpumu, kā arī atturētu administratīvo pārkāpumu izdarījušo personu un citas personas no turpmākas administratīvo pārkāpumu izdarīšanas. Administratīvajam sodam jābūt ne tikai efektīvam un atturošam, bet arī samērīgam.

Viens no svarīgākajiem administratīvā pārkāpuma procesa principiem, kas nav tiešā tekstā ierakstīts (pozitīvēts) AAL, ir lietderības princips. Nepastāv administratīvā pārkāpuma procesa obligātuma princips. Amatpersonai ir jāizdara lietderības apsvērumi jau procesa uzsākšanas mirklī,

³⁰ Sal. Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pārmaiņu laiks kriminālprocesā. Jurista Vārds, 14.03.2006., Nr. 11

³¹ Sal. Atzinums par dažiem galvenajiem jautājumiem saistībā ar Tiesībaizsardzības direktīvu (ES 2016/680). 29. panta datu aizsardzības darba grupa, 29.11.2017., WP 258, 13. lpp.

vērtējot ne tikai administratīvā pārkāpuma procesa pieļaujamību, bet arī lietderību. Piemēram, AAL noteic, ka administratīvā pārkāpuma procesu var neuzsākt, bet uzsākto procesu var izbeigt jebkurā stadijā, ja administratīvais pārkāpums ir maznozīmīgs (AAL 11. panta pirmā daļa). Tas apliecina likumdevēja gribu nenoteikt pienākumu amatpersonai sodīt katru, kurš ir izdarījis administratīvo pārkāpumu.³² Līdz ar to amatpersonai, it īpaši netipiskos gadījumos, pastāv iespēja vērtēt, vai administratīvā pārkāpuma process ir nepieciešams un vai tas ļaus panākt tiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu.

Sodam jebkurā gadījumā jābūt efektīvam, atturošam un samērīgam. Tam jāatbilst soda mērķim un pārkāpuma raksturam.³³ Konkrētajā gadījumā soda mērķis ir arī panākt, ka persona izmanto ceļu satiksmē tādu transportlīdzekli, par kuru veikta tā īpašnieka civiltiesiskās atbildības obligātā apdrošināšana vai kuram veikta valsts tehniskā apskate. Administratīvā sodīšana nevar būt pašmērķis. Soda mērķis nav kļūt par ērtu naudas soda iekasēšanas izdevību, bet gan likt personai saprast savu pārkāpumu un mudināt gan šo personu, gan citas personas šādu pārkāpumu vairs nepieļaut. Personai ir jādod iespēja pēc tam, kad tā informēta par pārkāpumu, lemt par savu turpmāko rīcību – atturēties no pārkāpumiem vai nē.³⁴

Pārkāpuma raksturs (tā smagums) ir saistīts arī ar tā rezultātā iespējamo vai nodarīto kaitējumu. Pārkāpēji var apzināti izdarīt smagākus pārkāpumus, ja sods par dažāda smaguma pārkāpumiem neatšķiras.³⁵

Samērīguma prasībām neatbilst sods, kas rada pārmērīgu apgrūtinājumu vai pat īpašuma atsavināšanu personai, kurai tiek piemērots sods.³⁶ Vienlaikus pārkāpuma izdarīšana nedrīkst būt ekonomiski izdevīga, ja salīdzina pārkāpuma rezultātā iegūto labumu un par pārkāpumu iespējamo sodu. Soda apmēra un pārkāpuma rezultātā iegūtā labuma attiecība, kā arī reālā iespēja, ka pārkāpums vispār tiks atklāts, ir kritēriji, kas raksturo soda preventīvo (atturošo) iedarbību.³⁷

Soda samērīgums ir jāizvērtē gan likumdevējam, pieņemot administratīvās atbildības regulējumu, gan šā regulējuma piemērotājam. Konkrētajā gadījumā amatpersonas rīcības brīvība šajā ziņā gan ir ļoti ierobežota, faktiski tā nepastāv. Kā iepriekš minēts, par pārkāpumiem, kas fiksēti ar tehniskajiem līdzekļiem, neapturot transportlīdzekli, personai piemēro attiecīgajam pārkāpumam noteikto minimālo naudas sodu (AAL 161. panta trešā daļa). Līdz ar to nav iespējams izvēlēties piemērojamo soda veidu vai apmēru. Tomēr personai, kura veic administratīvā pārkāpuma procesu, pat tad, ja tiešām ir izdarīti vairāki administratīvie pārkāpumi (nevis viens ilgstošs vai turpināts pārkāpums), ir iespējas netipiskos gadījumos vērtēt, vai konkrētajā gadījumā administratīvā pārkāpuma process ir nepieciešams un vai soda piemērošana atbildīs tā mērķim.

Arī tiesu praksē ir atrodami gadījumi, kad ir vērtēta piemērotā soda atbilstība tā mērķim un pārkāpuma raksturam (kopsakarā ar amatpersonu rīcību procesā) vai samērīguma principam.³⁸

³² Laveniece-Straupmane N. Izmaiņas administratīvā pārkāpuma procesā iestādē. *Jurista Vārds*, 17.12.2019., Nr. 50/51/52, 36. lpp.

³³ Sk.: Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2018. gada 21. septembra spriedums lietā Nr. 1A68011218; Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2018. gada 8. jūnija spriedums lietā Nr. 1A33025717.

³⁴ Sk.: Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2021-09-01 3.2 punkts; Latvijas Republikas Saeimas 2021. gada 17. maija atbildes raksts Nr. 612.2-4-13/21 Satversmes tiesai lietā Nr. 2021-09-01. Nav publicēts.

³⁵ Damjan M., Lutman K. Article 25. In: *Collective Commentary about The New Package Travel Directive*. Estoril: Estoril Higher Institute for Tourism and Hostel Studies, 2020, p. 533.

³⁶ Ģenerālvokāta Mihala Bobeka 2018. gada 26. jūnija secinājumu lietā C-384/17 40. punkts.

³⁷ Faure M. Effective, Proportional and Dissuasive Penalties in the Implementation of the Environmental Crime and Shipment Pollution Directives: Questions and Challenges. *European Energy and Environmental Law Review*, 2010, p. 260.

³⁸ Sk.: Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2018. gada 21. septembra spriedums lietā Nr. 1A68011218; Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2018. gada 8. jūnija spriedums lietā Nr. 1A33025717 (šajās lietās atstāts spēkā viens no lēmumiem, bet pārējie atcelti, atzīstot pārkāpumus par maznozīmīgiem); Vidzemes rajona tiesas 2020. gada 23. marta spriedums lietā Nr. 1A71012719.

Ievērojot minēto, nevar apgalvot, ka personu, kuras veic administratīvā pārkāpuma procesu, rīcībā nav līdzekļu, kas ļautu konkrētā gadījumā panākt taisnīgu tiesisko attiecību noregulējumu.

Saistībā ar salīdzinoši īsā laikā fiksētiem vairākiem vai daudziem Ceļu satiksmes likuma 71. panta pirmajā vai otrajā daļā minētajiem pārkāpumiem personai, kura veic administratīvā pārkāpuma procesu, pirmkārt, ir jāvērtē, vai ir izdarīts viens vai vairāki administratīvie pārkāpumi, un, otrkārt, jāapsver administratīvā pārkāpuma procesa nepieciešamība un rezultātā piemērojamā soda atbilstība tā mērķim un samērīguma principam.

Savukārt abstraktā skatījumā, vērtējot tiesību normās noteikto soda veidu un apmēru, uzmanība pievēršama tipiskajiem soda izvēles kritērijiem: pārkāpuma smagums (aizsargātā tiesiskā labuma vai leģitīmā mērķa nozīmīgums, vērtējoši salīdzinājumā ar citiem pārkāpumiem) un tā iespējamās sekas, soda ietekme uz tipisku normas adresātu (īpašuma tiesību apgrūtinājums, vidusmēra adresātu ienākumu līmenis u. tml.), pārkāpuma ekonomiskais izdevīgums, kumulatīvu sodu pasākumu iespējamība, soda piemērošanas regulējums un tā piemērošanas prakse.

Pieņemot 2019. gada 19. decembra likumu "Grozījumi Ceļu satiksmes likumā", bija jāvērtē arī soda veida un apmēra efektivitāte un samērīgums. Ja likumdevējs ir izvērtējis soda apmēra atbilstību pārkāpuma raksturam, tostarp attiecībā uz soda apmēra minimālo un maksimālo robežu, tad tikai tas vien, ka pastāv iespēja par kādu konkrētu pārkāpumu noteikt vēl mazāku naudas sodu, nenozīmē, ka likumdevējs būtu pārkāpis savas rīcības brīvības robežas.³⁹

Tieslietu ministrijai šobrīd nav pamata uzskatīt, ka Ceļu satiksmes likumā noteiktais sods kā tāds būtu atzīstams par nesamērīgu. Personai nesamērīgas sekas gan var radīt nepareiza administratīvās atbildības piemērošana, taču tas nav tiesību jaunrades, bet gan piemērošanas jautājums.

7. Iespējamie risinājumi

Apzinoties, ka vēstulē minētie jautājumi nepavisam nav vienkārši un to taisnīgs risinājums ir atkarīgs no labām tiesību normu piemērošanas prasmēm konkrētā gadījumā, Tieslietu ministrija tomēr aicina neizmantojot ierasto pieeju sagatavot normatīvā regulējuma grozījumus. Likumu grozījumi nav nepieciešami situācijās, kur problēmu var atrisināt, prasmīgi pielietojot juridiskās metodes.⁴⁰ Ir jāmaina likumu piemērotāju prasmes, tiesiskā apziņa un juridiskā kultūra.⁴¹ Kazuistiska vai trivializēta normatīvā regulējuma ilgtermiņa sekas ir arvien sliktāka tiesību normu piemērošana, pat ja īstermiņā tas šķietami ļauj atrisināt problēmsituācijas, kuras piesaistījušas sabiedrības vai masu mediju uzmanību.

Tiesību aktu sagatavošana un pieņemšana nav vienīgais un parasti arī ne efektīvākais risinājums. Tā vietā var izmantot, piemēram, informatīvus vai izglītojošus instrumentus.⁴² Konkrētajā gadījumā labākais risinājums būtu pilnveidot iestādes darba organizāciju un tiesību normu piemērotāju prasmes, piemēram, sagatavot vadlīnijas vai ieteikumus, kā risināt šādus jautājumus, labās prakses apkopojumus, tiesu un iestāžu amatpersonu prakses analīzi. Pastāv iespēja turpināt informēt sabiedrību par to, kam īpaši ir jāpievērš uzmanība ceļu satiksmē un kādas sekas var būt pārkāpumiem, kā arī nodrošināt vai pilnveidot tehnoloģiskus rīkus, kas atvieglo personām iespēju izpildīt attiecīgos pienākumus.

³⁹ Satversmes tiesas 2021. gada 29. decembra sprieduma lietā Nr. 2021-09-01 19. punkts.

⁴⁰ Danovskis E. Administratīvās atbildības likuma pamatnoteikumu svarīgākās nostādnes. Jurista Vārds, 17.12.2019., Nr. 50/51/52.

⁴¹ Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietnieces Sanitas Osipovas uzruna rakstu krājuma "Vispārējie tiesību principi: tiesiskā drošība un tiesiskā palāvība: Valsts pārvalde. Business. Jurisprudence" atvēršanā 2017. gada 1. jūnijā. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv>.

⁴² Vadlīnijas tiesību akta projekta sākotnējās ietekmes novērtēšanai un novērtējuma ziņojuma sagatavošanai Vienotajā tiesību aktu izstrādes un saskaņošanas portālā. Rīga: Valsts kanceleja, 2021, 11. lpp.

Savukārt normatīvā līmenī administratīvā pārkāpuma procesa attīstības iespējas saskatāmas automatizētu lēmumu pieņemšanas institūtā. Arī saistībā ar administratīviem pārkāpumiem, kas fiksēti ar tehniskajiem līdzekļiem, neapturot transportlīdzekli, lēmumu par administratīvā pārkāpuma procesa uzsākšanu un soda piemērošanu varētu pieņemt, balstoties tikai uz automatisku datu apstrādi, proti, vismaz sākotnēji bez amatpersonas iesaistes administratīvā pārkāpuma procesā.

Valsts sekretāra vietniece
tiesību politikas jautājumos

A. Smiltēna